

Hoogbegaafdheid – Hoe ‘test’ je dat..?? Mogelijkheden & Valkuilen

Door: Sonja Borgsteede
Datum: 11.04.13

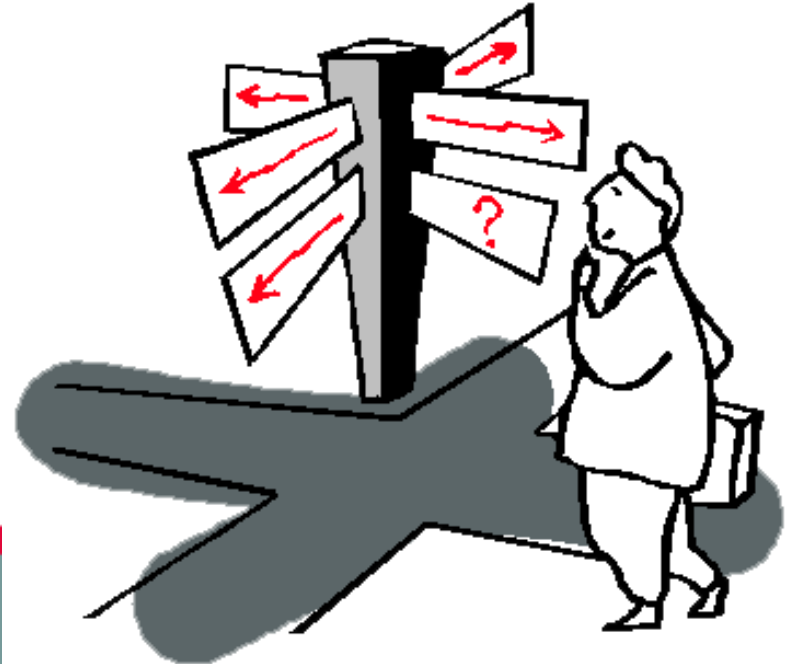

BUROBLOEI

DIAGNOSTIEK | BEGELEIDING

Programma

- Wie ben ik?
- 'Starter'
- De visie op hoogbegaafdheid, als basis voor de diagnostiek
- De diagnostiek van hoogbegaafdheid
- Diagnose?
- De onderzoeksgebieden

Wie ben ik?

Psycholoog

- Afgestudeerd in '02 aan de UvA. Ontwikkelingspsychologie, 'Diagnostiekaantekening'

Onderwijsadviseur

- Van '02-'12 gewerkt bij een onderwijsbegeleidingsdienst
- Voorzitter / casemanager Zorg Advies Team

Specialist hoogbegaafdheid

- Vanuit affiniteit meer gaan verdiepen, opleiding gevolgd aan Radboud Universiteit
- Projectsecretaris subsidieregeling ministerie OCW
- Kenniscentrum (hoog)begaafdheid opgezet; BL!NK-UIT

Eigen praktijk: Buro Bloei

- Voor talentontwikkeling van **alle** kinderen
- Diagnostiek, advies en begeleiding

Starter...

Sarah

Aanmeldingsreden

- Vragen over haar capaciteiten
- Grote voorsprong op alle leergebieden
- Zeer 'wijs' en breed geïnteresseerd
- Geeft aan zich af en toe te vervelen
- Is wat onzeker

Onderzoek

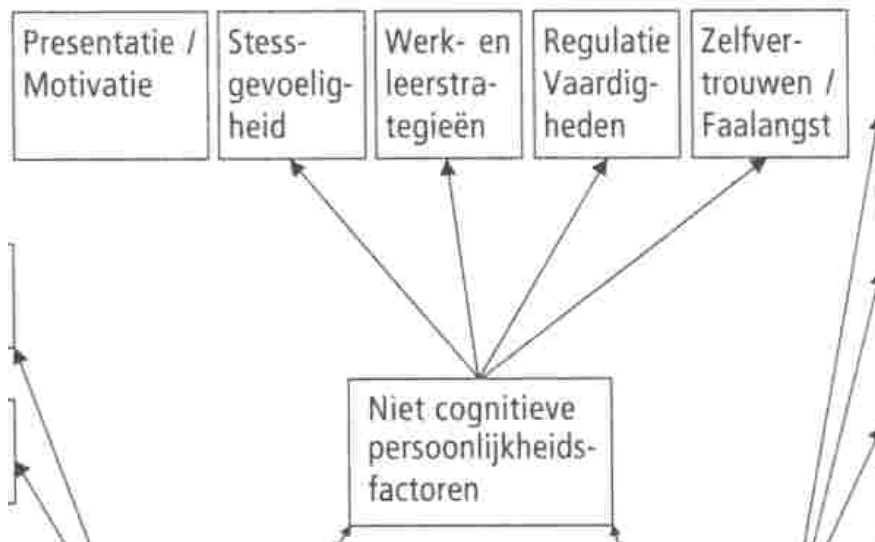
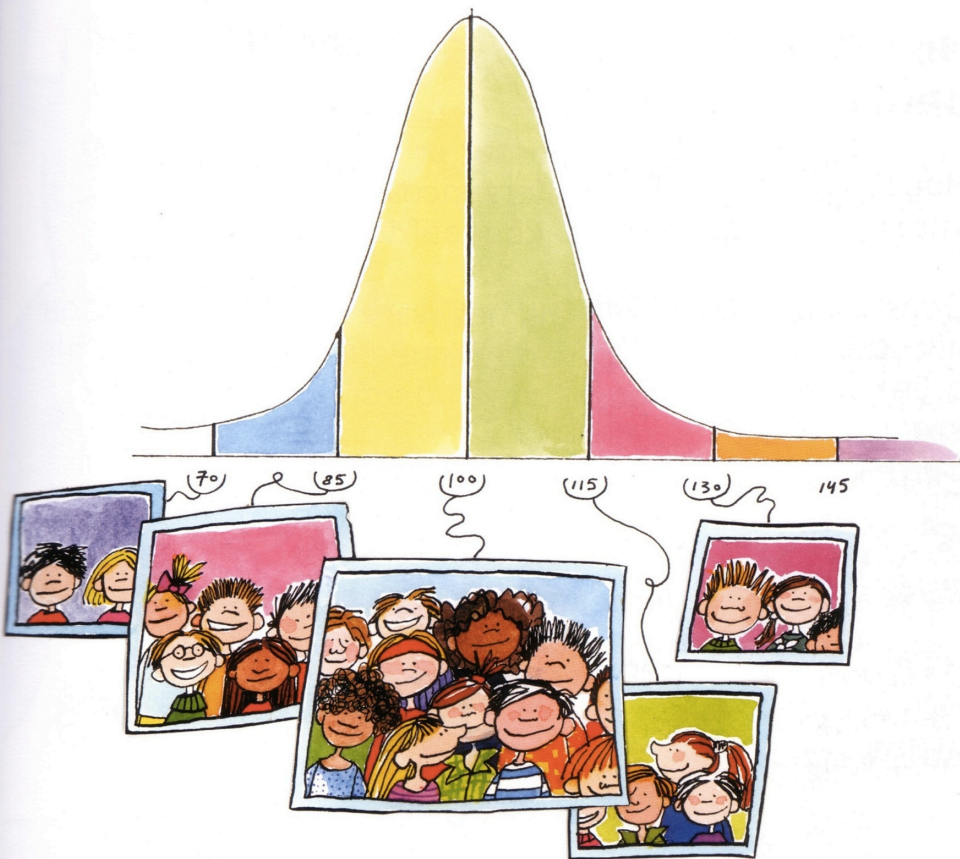
- WISC-III (o.a.)
- Harmonisch profiel: TIQ 97

De uitslag van het onderzoek correspondeerde geenszins met het beeld van school, ouders én mij!! Wat zou de reden kunnen zijn van deze uitslag...???

Wat is hoogbegaafdheid?

"HET ZIJN DE MENSEN OM ME HEEN DIE HET BESTE IN ME NAAR BOVEN HALEN!"

Diagnostiek van hoogbegaafdheid

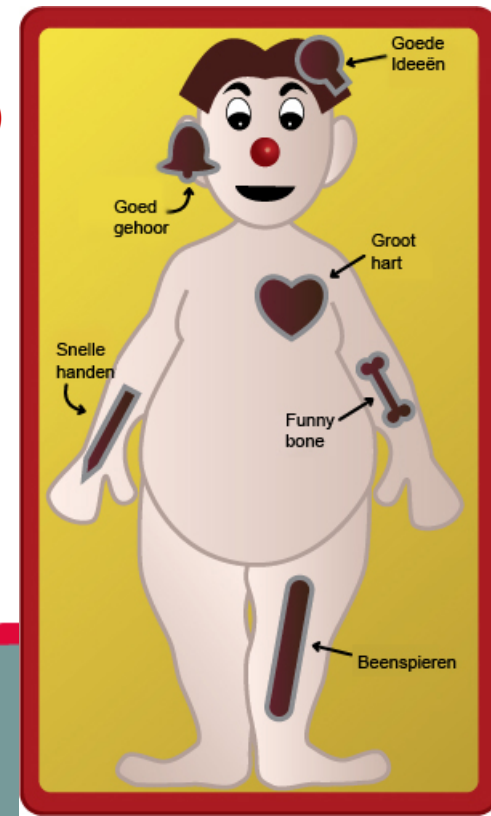
Diagnostiek van hoogbegaafdheid

Hoe stel je een 'diagnose'?

Onderzoeksgebieden

1. Intelligentie
2. Creativiteit
3. Aanwezigheid leer- en persoonlijkheidseigenschappen -> Onderpresteren?
4. Werk – en leerstrategieën
5. Schoolbeleving en oplossingen (volgens kind en ouders)

Onderzoeksgebied 1 - *Intelligentie*

Kleuters

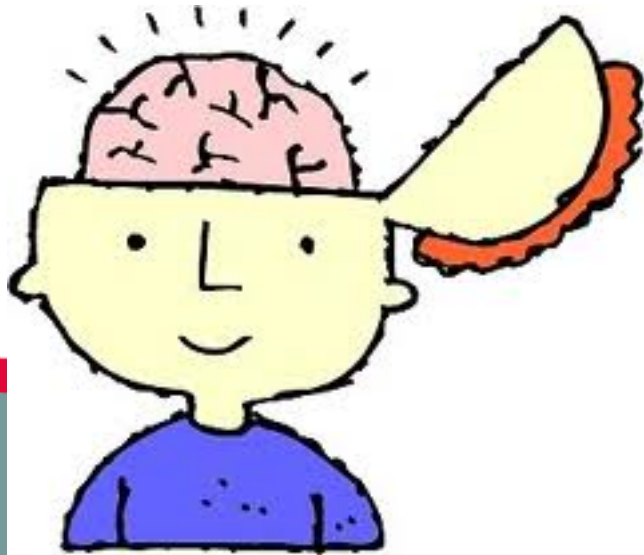
WPPSI-III

Het schijnt erg moeilijk te zijn om een score >130 te behalen

Vanaf 7 jaar

WISC-III

Bij kinderen vanaf 6 jaar in groep 3 waarbij het vermoeden van een ontwikkelingsvoorsprong bestaat, heeft de WISC-III de voorkeur boven de WPPSI-III

Onderzoeksgebied 1 – *Intelligentie*

Algemeen

Intelligentieconcept WECHSLER-schalen

- **IQ krijgt betekenis binnen context van didactische-, observatie- en milieugegevens**
- **Testafname onder vaste experimentele condities (prikkelarme gestructureerde omgeving, gestandaardiseerde afname)**

Onderzoeksgebied 1 – *Intelligentie*

Algemeen

Welke factoren kunnen de score allemaal nog meer beïnvloeden?

Fysieke factoren, zoals:

- Visus
- Gehoor
- Motoriek
- Vermoeidheid
- Ziekte / koorts
- Handicap

Onderzoeksgebied 1 – *Intelligentie*

Algemeen

Welke factoren kunnen de score allemaal nog meer beïnvloeden?

Werkhoudingsaspecten, zoals:

- **Aandacht en concentratie**
- **Faalangst en perfectionisme**
- **Interesse en motivatie**
- **Stress / spanning**

Onderzoeksgebied 1 – *Intelligentie*

Algemeen

Welke factoren kunnen de score allemaal nog meer beïnvloeden?

Situationele factoren, zoals:

- **Tijdstip van afname**
- **Zoek- en rekenfouten bij de verwerking**
- **Storende factoren tijdens de afname**

Onderzoeksgebied 1 – *Intelligentie*

Algemeen

Welke factoren kunnen de score allemaal nog meer beïnvloeden?

Betrouwbaarheid en normen:

- Hoe groter het betrouwbaarheidsinterval, hoe kleiner de waarde in de praktijk (b.v. TIQ = 84, 95% betrouwbaarheidsinterval: 78-92)
- Bij een betrouwbaarheidsinterval van 80% (b.v. NIO) zit je er in 20% van de gevallen (= 1 op de 5) naast!!
- Leeftijdsgroepen en normpopulatie
- Veroudering van de normen (Flynn effect)

Onderzoeksgebied 1 – *Intelligentie*

Algemeen

Welke factoren kunnen de score allemaal nog meer beïnvloeden?

Subjectiviteit van de onderzoeker, denk aan:

- ‘Stagiaire fenomeen’ = kinderen matsen
- Verschillen in afname (b.v. ‘chunking’ bij cijferreeksen)
- Persoonlijke stijl bij scores

EEN SCORINGSVOORBEELD

Testvraag uit de subtest 'Woordkennis'

>>> Wat betekent 'nieuwsgierig'? <<<

Algemeen: Een antwoord waaruit het inzicht blijkt dat het gaat om het ergens benieuwd naar zijn

2 punten:

Als je altijd alles wilt weten / als je veel wilt weten

Curieus / benieuwd

Als je een pakje krijgt en je wilt zien wat erin zit

Als je wilt weten wat en hoe

Een gevoel dat je iets wilt weten

Als je iets wilt weten

1 punt:

Een persoonskenmerk (DV)

Ongeduldig zijn

Als je niet weet wat er komt

Dan wil je altijd naar het nieuws kijken

Een gevoel

0 punten:

Een nieuwsgierige man

Stiekem kijken (DV)

Als je iets gauw wilt zien

Je ergens op verheugen

Respons kind:

Ik ben heel erg nieuwsgierig > DV > Met kerst dan wil ik zo graag onder de boom kijken > dan kan ik haast niet wachten totdat het mag

Onderzoeksgebied 1 – *Intelligentie* (Hoog)begaafde kinderen

- Ook op de WISC presteren (hoog)begaafde kinderen soms onder. Daarom zijn de observaties van groot belang!
- Hoe reageert het kind op (te) makkelijke vragen?
- Zijn er aanwijzingen dat het kind op de moeilijke vragen beter presteert??
- Hoe presteert het kind op eentonige taken als Substitutie, Symbolen vergelijken en Cijferreeksen?
- Antwoord niet in de handleiding?
- Instructies vaak te langdradig; leg uit waarom!
- Indien afbreeknorm vroeg wordt bereikt: de test op een moeilijker punt hervatten en kijken wat er dan gebeurt. Van iedere norm- en intelligentiescore een ‘schaduw’-score berekenen!

Even terug naar Sarah...!

1

Sarah

Aanmeldingsreden

- Vragen over haar capaciteiten
- Grote voorsprong op alle leergebieden
- Zeer 'wijs' en breed geïnteresseerd
- Geeft aan zich af en toe te vervelen
- Is wat onzeker

Onderzoek

- WISC-III (o.a.)
- Harmonisch profiel: TIQ 97

De uitslag van het onderzoek correspondeerde geenszins met het beeld van school, ouders én mij!! Wat zou de reden kunnen zijn van deze uitslag...???

Even terug naar Sarah...!

2

Te 'moeilijk' denken

- Zo simpel, daar zit vast iets achter...
- Geen antwoord geven, want dat klopt vast niet...
- Onzekerheid

Op een 'andere' manier denken

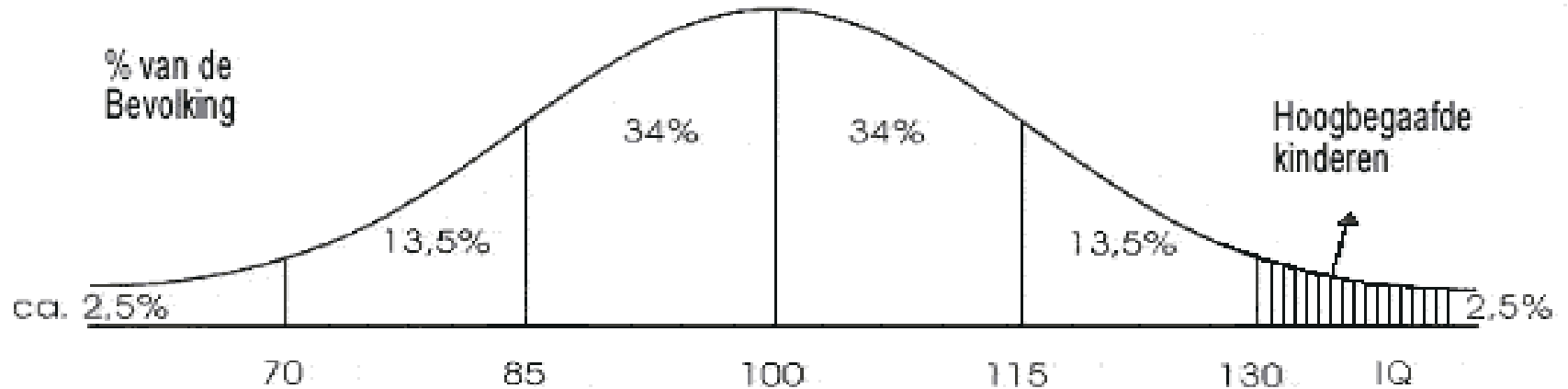
- Voorbeeld subtest 'Overeenkomsten' (piano en gitaar)
- Voorbeeld 'Doolhoven' ('Er is vast een verschil tussen de *kortste* en de *snelste* weg')

Perfectionistische en 'faalangstige' aanpak

- Alleen maar antwoorden geven als ze het echt 100% zeker weet
- Doorvragen en aanmoediging worden gezien als negatief ('Dan zal mijn antwoord wel fout zijn...')

Onderzoeksgebied 1 – *Intelligentie* (Hoog)begaafde kinderen

**Wechsler: schalen zijn bedoeld voor de gemiddelde groep.
Hoe hoger de intelligentie, hoe lager de betrouwbaarheid.
Hanteren van betrouwbaarheidsinterval!!!!**

Onderzoeksgebied 1 – *Intelligentie* (Hoog)begaafde kinderen

Een disharmonisch intelligentieprofiel (VIQ > PIQ) komt relatief vaker voor bij een hogere intelligentie

Tabel 3.19 Gemiddelde IQ scores per onderwijstype in Nederland (N=351)

	LWOO (N=36)		VMBO (N=115)		MAVO (N=36)		HAVO (N=76)		VWO (N=70)		MBO (N=19)	
	SD	SD	SD	SD	SD	SD	SD	SD	SD	SD	SD	SD
Performaal IQ	85.3	15.3	94.1	12.9	99.7	11.9	106.0	12.4	109.2	12.6	96.8	13.7
Verbaal IQ	81.1	14.7	91.1	11.1	97.4	9.5	106.1	10.4	117.2	11.3	98.7	8.7
Totaal IQ	81.3	13.5	92.0	11.7	98.1	9.2	106.9	10.6	115.6	11.8	97.4	10.9

Bron: handleiding WISC-III 2005 (© Harcourt & NIP)

Onderzoeksgebied 1 – *Intelligentie* (Hoog)begaafde kinderen

Mogelijke oorzaken disharmonisch intelligentieprofiel

- Perfectionisme
- Traag handelen / relatief zwakke motoriek

Aanvullend afnemen

- VMI Beery
- WNV Matrix redeneren

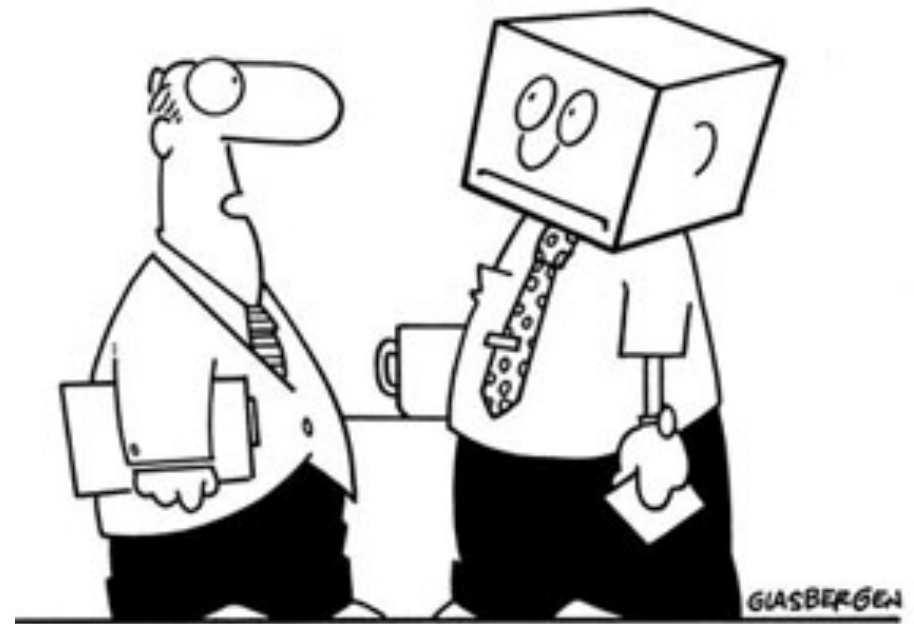

Onderzoeksgebied 2 - *Creativiteit*

Persoonlijkheidskenmerken van creativiteit volgens Davis:

1. Origineel
2. Bewust van eigen creativiteit
3. Onafhankelijk
4. Risico nemend
5. Gemotiveerd
6. Nieuwsgierig
7. Gevoel voor humor
8. Voorkeur voor complexiteit
9. Artistiek
10. Open minded
11. Tijd alleen nodig hebben

Copyright 2005 by Randy Glasbergen. www.glasbergen.com

“Thinking outside of the box is difficult for some people. Keep trying.”

Onderzoeksgebied 2 - *Creativiteit*

Maar ook.....

1. Overactief; zowel mentaal als lichamelijk
2. Temperamentvol, emotioneel
3. Stelt regels ter discussie
4. Egocentrisch, intolerant, tactloos
5. Rebels, stijfkoppig
6. Verstrooid, vergeetachtig
7. Cynisch, sarcastisch
8. Slordig en ongeorganiseerd
9. Wars van autoriteit

Onderzoeksgebied 2 - *Creativiteit*

Hoe onderzoek je creativiteit?

1. Tijdens intake/anamnese bevragen
 - beste voorspeller van creativiteit is creatief gedrag in het verleden
2. Observatie tijdens onderzoek
3. TCT-DP (Test for Creative Thinking-Drawing Production)

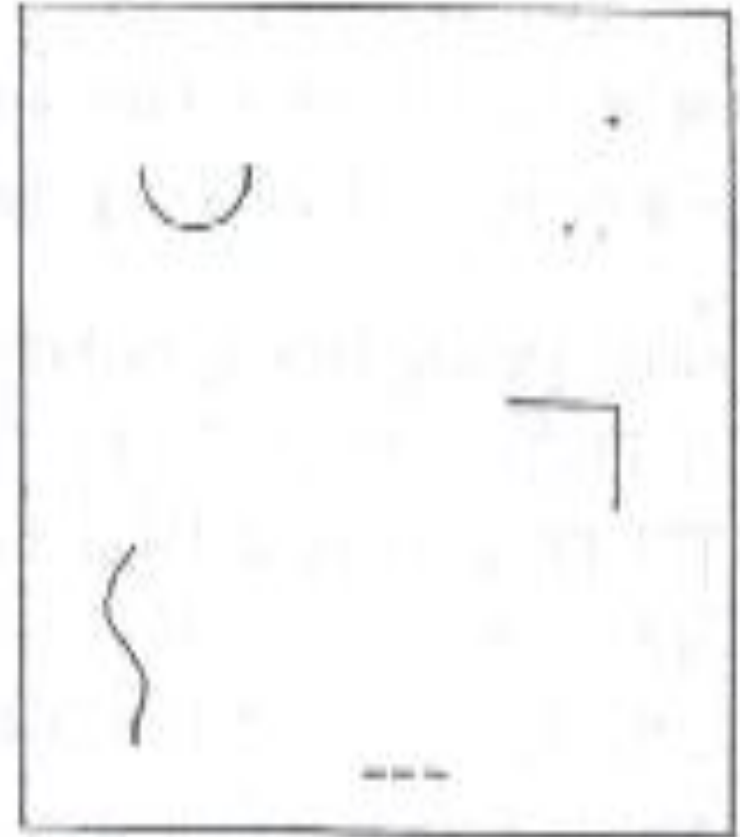

Onderzoeksgebieden - *Creativiteit*

Hoe onderzoek je creativiteit?

TCT-DP

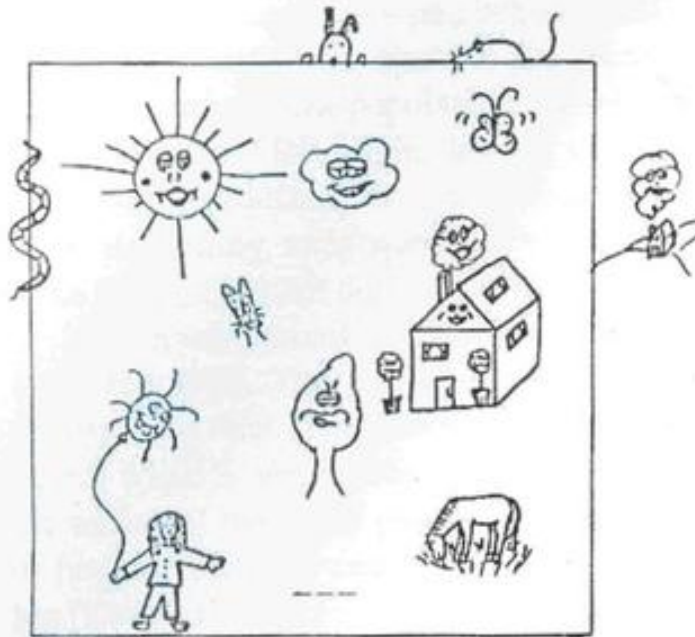
- Mogelijkheden en beperkingen
- De scoring; kwantitatief / kwalitatief
- Altijd voorzichtig zijn met conclusies!

Onderzoeksgebieden - Creativiteit

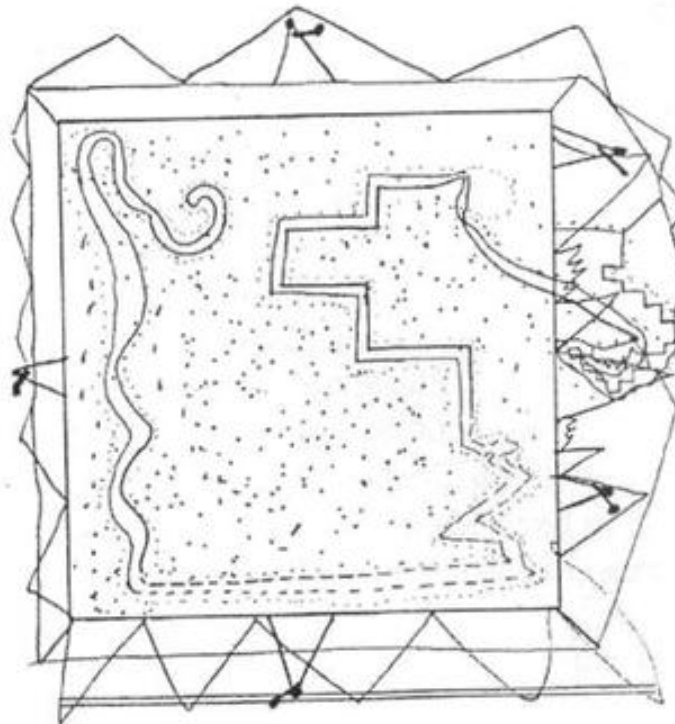
TCT-DP

17 "Verschiederens" / "sundries"
by Eca. 10 (12 min.)

Wf	Eg	Ne	Vz	Vh	Bā	Bū	Pe	Hu	Uka	Uab	Ukc	Ukd	Zf	Total
5	6	6	5	3	6	6	4	3	0	3	0	0	0	47
Cn	Cm	Ne	Cl	Cb	Bā	Bū	Pe	Hu	Uca	Ueb	Uec	Ued	Sp	Total

18 "Bild" / "picture"
by Juan 11 (14 min.)

Wf	Eg	Ne	Vz	Vh	Bā	Bū	Pe	Hu	Uka	Uab	Ukc	Ukd	Zf	Total
6	5	3	6	6	6	6	2	2	3	3	0	0	0	48
Cn	Cm	Ne	Cl	Cb	Bā	Bū	Pe	Hu	Uca	Ueb	Uec	Ued	Sp	Total

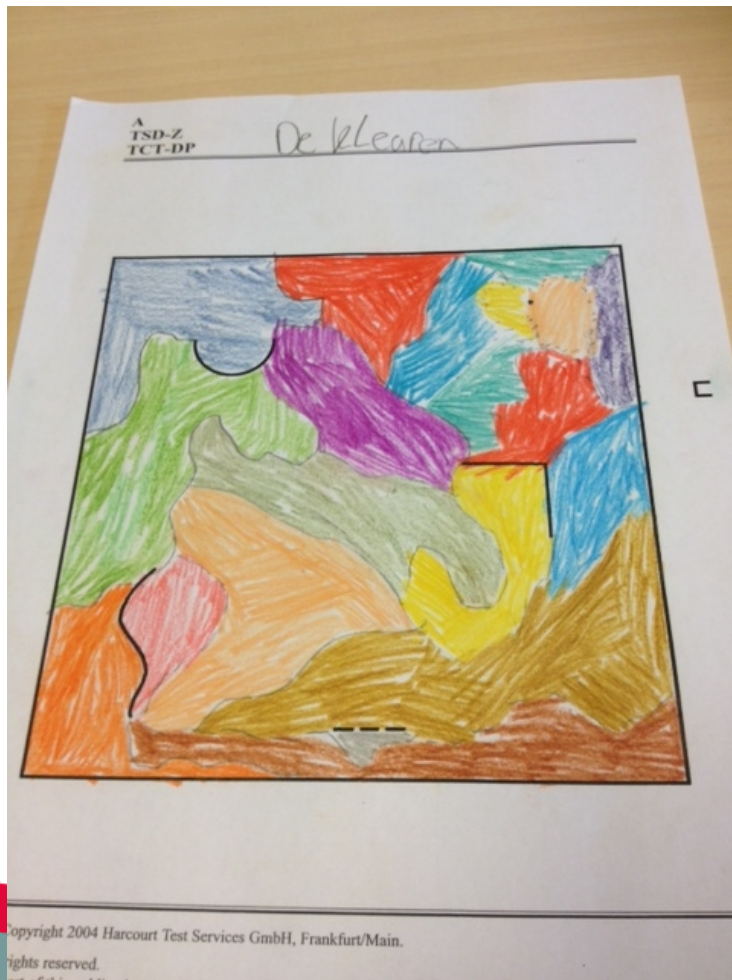

Figure 1:

Two drawing productions, both on the basis of testsheet A

Onderzoeksgebied 2 - Creativiteit

TCT-DP

BUROBLOEI

DIAGNOSTIEK | BEGELEIDING

april 15, 2013 - pagina 29

Onderzoeksgebied 3 – *Leer- en persoonlijkheidseigenschappen ->onderpresteren*

Onderpresteren: langdurig aanmerkelijk minder presteren dan men op basis van de aanwezige mogelijkheden mag verwachten

Met aanwezige mogelijkheden worden niet alleen de cognitieve capaciteiten bedoeld, maar ook factoren als creativiteit, zelfbeeld en sociale vaardigheden

Sluit uit: leer-, gedrags- of ontwikkelingsstoornissen

Onderzoeksgebied 3 – Leer- en persoonlijkheidseigenschappen -> onderpresteren

FOKKE & SUKKE

KREGEN HET RAPPORT VAN HUN ZOON

ALLE VAKKEN ONVOLDOENDE,
SLECHTE HOLDING IN DE KLAS,
ONHANDELBAAR...

OH-OH... HIJ ZOU
TOCH NIET...
HOOGBEGAafd
ZIJN?

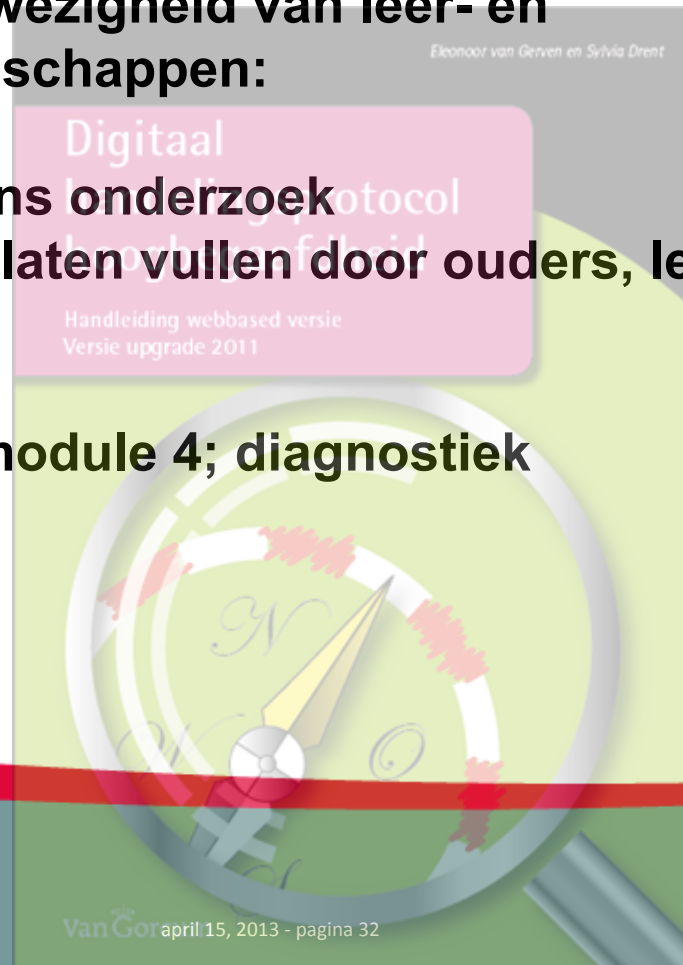
Onderzoeksgebied 4 – *Leer- en persoonlijkheidseigenschappen ->onderpresteren*

1. Niveau van de leervorderingen -> LVS-gegevens

2. Onderzoeken van aanwezigheid van leer- en persoonlijkheidseigenschappen:

- Anamnese
- Observatie tijdens onderzoek
- Vragenlijsten in laten vullen door ouders, leerkracht (en kind)

- SiDi 3
- DHH, module 4; diagnostiek

Onderzoeksgebied 5 – *Leer- en werkstrategieën*

Van belang voor de advisering

Observaties tijdens het onderzoek

BUROBLOEI

DIAGNOSTIEK | BEGELEIDING

apri

Onderzoeksgebied 5 – *schoolbeleving en oplossingen*

In gesprek met het kind

BUROBLOEI

DIAGNOSTIEK | BEGELEIDING

Hartelijk dank voor de aandacht!

BUROBLOEI

DIAGNOSTIEK | BEGELEIDING